

Sağlık Yönetiminde Etik

Sağlık yönetiminde ortaya çıkan etik sorunlar

- Sağlıkta etik sorunlar
- Sağlıkta etik kurullar
- Hastane Etik Kuruluna yönelik eleştiriler
- Etik Danışmanlık/Konsültasyon
- Sağlıkta etik dışı davranışlar
- Etik dışı uygulamaların sınıflandırılması

Sağlıkta Etik Sorular

- Tıp yoğun teknolojik ortamda hizmet veriyor
- Hastane sağlık çalışanları heterojen bir grup
- Karmaşık tıbbi ilişkiler ortamı
- Hasta haklarının korunması sorumluluğu
- Hastane içinde yaşanan etik yönden anlamlı olayların analiz edip aydınlığı kavuşması için **hastane etik kurullarını** kurmak ve işletmek kaçınılmaz.

Sağlıkta Etik Kurullar

- Hastane Etik Kurulları (HEK), Araştırma Etik Kurullar
  - Cerrahi Etik Kurulu
  - Hemşirelik Etik Kurulu
- Danışma kurulu niteliğinde, bağlayıcı değil
- Önerilere uymayan kişi ve kurumların sorumluluğunu alır
- Tavsiye niteliğinde sorunu belirler, ikilemler konusunda eğitim verir
- Yaptırımları yoktur, kanunlar önünde son sözü söylemezler

Sağlıkta Etik Kurullar

- Sağlık Bakanlığı düzeyinde
  - Genel Etik Kurullar
  - Yerel Etik Kurullar
- Üniversiteler Düzeyinde
  - Hastane Etik Kurulları
  - Klinik Araştırma Etik Kurulları
  - Bilimsel Araştırma İnceleme Kurulları
  - Danışmanlık Etik Kurulları

HEK Yönelik Eleştiriler

- Klinik EK hastanın ve hekimin bağımsız karar almasını engelleyebilmekte, etki altına alabilmekte
- Tedavi ekibinin zor kararlarda sorumluluğu üstlenmesini engelleyebilmekte, kurul dışındaki personelin bioetik sorunları takip etmekte ihmalcı davranmasını yol açabilmekte
- Etik salt uzmanlık alanı gibi görülebilmekte ve başvuranlar kendi yargılarına güvenememekte
- Üyeler hastane yönetimi tarafından seçildiğinden yönetimin politikasına uygun hizmet verebilecekleri, bağımsız karar veremeyebilecekleri

HEK Yönelik Eleştiriler

- Yerel alanda izlenecek etik yolun ulusal politikalarla aynı olması gerekeceğinden, merkezi bir etik kurulun yeterli olabileceği, ülkedeki her hastane ve hastanelerdeki her bir ünite için ayrı birer etik kurullar oluşturulmasına gereksinim olmayabileceği... Ancak bu yaklaşım, yaşama ve ölüme, hayata ilişkin konuların tek düze bir biçimde ele alınması, aynı forma sokulmadı sonucunu doğurmaktadır.
- Hastane etik kurullarında yaşanan bazı örnekler, yönetimden gelen baskılarla, hastane için tek tip politikalar oluşturulması, bu yönde düşünülmesini sağlanmaya çalışılması, tedavi ekibinin daha yaratıcı ve yararlı çözümler üretmesini engelleyebileceği

Etik Danışmanlık/ Konsültasyon

- Gelişmiş ülkelerde kullanılan yeni yapılanmalar ve görev tanımları gündemdedir
- «Tıbbi bakım süreci sırasında ortaya çıkan etik değer sorunlarının çözümüne ilişkin öneri ve bilgi sağlanması etkinliği»
- «Hastanın bakımı çevresinde gelişen zor etik sorunların tanımlanması, analiz edilmesi ve çözümünde hastalara, aile üyelerine ve sağlık çalışanlarına yardım etmek»
- Müdahale, polislik, sorumluluk üstlenmek değil **hasta bakımını geliştirmek** amaçlanmaktadır

Etik Danışmanlık/ Konsültasyon

- Sağlık çalışanlarını **etik ikilem** içinde bırakan klinik vakalarda önemlidir
- İstek üzerine HEK tarafından yerine getirilen bir hizmettir
- Hekim yada hemşireler HEK yardım isteyebilirler
- HEK vakaları genellikle yararlılık ilkesi ışığında değerlendirmektedir, hasta için «en iyi» karar bulunmaya çalışır

Etik Danışmanlık/ Konsültasyon

- Bir gruba yada tek bir hekim yada hemşireye yönelik verilir
- Öneride bulunma, bilgi verme, görüş alış-verişinde bulunma, çözümleyici olma gibi işlevsel bir rolü vardır
- Bunun yanı sıra eğitim gibi diğer işlevlerle bütünlük oluşturur
- Hastanın yararı için **tıbbi ekibin** önerdiği ile **hasta ve ailesinin** düşünceleri arasında bir *köprü* oluşturmaya yardım eder

Etik Danışmanlık/ Konsültasyon

- Sağlık uzmanlarına, hastalara, ailelerine ve ilgili kişilere tıbbi tedavi seçenekleri hakkında anlaşma ortamı oluşturmaya yardımcı olur
- İki taraflı Klinik vakalarda en doğru kararın alınmasında yol göstererek
  - Hekimin manevi yönden rahatlamasını sağlayarak, işini kolaylaştıracak
  - Hukusal sorunların doğmasını azaltacak
  - Diğer sağlık personeli ve hastane yönetiminin etik duyarlılığını geliştirecek
  - Hasta memnuniyetini artıracak

Sağlık Alanında Etik Dışı Davranışlar

- Sağlık alanında etik dışı olarak tanımlanabilecek bir çok davranış ve işlem raporlanmaktadır
- Hastaların yanı sıra kitle iletişim araçlarında ve sağlık çalışanları arasında tartışılmakta ve çözüm aranmaktadır
- Kamu hizmetlerindeki etik dışı davranışlar sağlık hizmetlerinde de benzer şekilde olabilir

Sağlık Alanında Etik Dışı Davranışlar

- Etik dışı davranışlar «sıklıkla kamu vicdanında herhangi bir zaman diliminde **kabul edilemez** görünen, bazı elverişli durumve sebeplerle **göreceli olarak masum** olarak düşünölebilen ve bu yüzden kabul edilebilir addedilen davranışlardır» (Ateş, Güloğlu ve Es, 2010)
- Araştırmalarda hasta, hasta yakını ve diğere katılımcıların ifade ettiğı etik sorun alanları vardır (Sur ve Çetin, 2009)

ETİK DIŞI UYGULAMALARIN SINIFLANDIRILMASI

Hekimlerin meşru ve gayrimeşru gelirleri

- Hekimlerin sosyo-ekonomik durumu
- Performans uygulaması ve döner sermaye
- Bıçak parası ve muayenehaneye yönlendirme

İlaç endüstrisinin sağlık profesyonelleri üzerinde etkisi

- Promosyona karşı tutum
- Promosyon olarak kongreler
- Tıbbi mümessillerin ilaç yazımına etkisi
- Tıbbi mümessillerin tanıtım stratejileri
- Tıbbi mümessillerin hemşirelere karşı tutumu
- Tıbbi mümessillerin hemşirelere ilaç tanıtması
- Tıbbi mümessillerin kurumun ihtiyacını karşılaması
- Tıbbi mümessillere sınırlama
- İlaç markasının hekim ve eczacı tarafından tayini

Tüketim ve İştirak konuları

- Bitkisel ilaçlar, yapma ilaçlar, eczane dışında satılan ilaçlar
- İlaç ve tıbbi malzemenin karşılanması
- Gereksiz ilaç ve tahlil

Hizmet ve ihtiyaç temininde problemler

- Hastane hizmetine bakış
- Hastalar arasında ayrımcılık
- Haksız yeşil kart
- Yanlış uygulama (malpraktis)

Çalışma şartları

- İş yükü
- Meslek riski
- Hekimlerle ilişki
- Hakim dışı sağlık personeli ile ilişkiler
- Sağlık ocağında çalışmanın dezavantajları ve avantajları

Makro-yapı konuları

- Politik baskı
- Sağlıkta dönüşüm
- Aile hekimliği sistemi
- Akademik etik
- E-reçete